

Dışkı Örneklerinin Parazitolojik İnceleme Sonuçları(*)

Emine KÜÇÜKATEŞ(**), Bekir KOCAZEYBEK(**), Hüseyin ÇAKAN(**), Haşim MUTLU(***)

ÖZET

Sindirim sisteminin paraziter infeksiyonları Türkiye’de önemli bir sağlık sorunudur. Bu infeksiyonların yayılmasında sosyo-ekonomik koşullar ve hijyen, alt yapı, beslenme, iklim koşulları etkili olmaktadır. Bu retrospektif çalışmada Ocak 1993 - Haziran 2000 tarihleri arasında İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü Mikrobiyoloji Laboratuvarına gönderilen 466 dışkı örneği parazitolojik olarak incelenmiştir. İncelenen 466 örneğinin 41 (%8.69)’inde parazit saptanmıştır. 41 dışkı örneğinin 28’inde(%6,0) Giardia intestinalis beşinde Enterobius vermicularis, dördünde (%0,85) Taenia saginata, ikisinde(%0,42) Ascaris lumbricoides , birinde(%0,21) Trichuris trichiura ve birinde(%0,21) Entamoeba histolytica saptanmıştır. Çalışmamızda elde edilen parazitolojik pozitifliğin Türkiye’nin diğer yörelerinden elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında, daha düşük oranda olduğu saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Dışkı, parazitolojik inceleme.

GİRİŞ

Paraziter hastalıklar düşük hijyenik koşullara sahip tropikal ve subtropikal ülkelerin hastalıkları olarak kabul edilirler (1). İnsanda patojen barsak parazitlerin dağılımı bölgelerin coğrafi özelliklerine, toplumların sosyal kültürel eğitim seviyelerine ve ekonomik koşullarına bağlı olarak ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir (2). Türkiye; coğrafyası, ekonomisi, toplum yapısı ve çevre şartları dolayısıyla barsak protozoon ve helmint infeksiyonlarının yer yer sıkça görüldüğü bir ülkedir (2, 3). Belirtilen şartlarda yurdu-

(*) XXIX. Türk Mikrobiyoloji Kongresi’nde sunulmuştur (08-13 Ekim 2000 Antalya)

(**) İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü Mikrobiyoloji ve Kan Bankası, İstanbul

(***) İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü Kardiyoloji Bilim Dalı, İstanbul

SUMMARY

Results of Parasitological Examinations of Stool Samples

Gastrointestinal infections are an important health problem in Turkey. These infections are facilitated by socioeconomical, environmental conditions, hygiene, urban infrastructure nourishment, climate conditions. In this study of the Institute of Cardiology University of Istanbul stool samples have been examined for intestinal parasites. In this retrospective study from January 1993 to June 2000 at the Institute of Cardiology, University of Istanbul, 466 stool samples have been investigated for intestinal parasites. Parasites have been determined in 41 (8.69%) of the stool samples. Distribution of intestinal parasites in 41 stool samples is as follows: Giardia intestinalis in 28 (6%), Enterobius vermicularis in 5(1%), Taenia saginata in 4(0.85%), Ascaris lumbricoides in 2 (0.42%), Trichuris trichiura in 1 (0.21%) and Entamoeba histolytica in 1 (0.21 %) stool samples.

In our study parasitological positivity has been established in a lower number of cases compared with results obtained in other studies performed in Turkey.

Key Words: Stool, parasitological examination

muzun çoğu bölgesinde az da olsa giderek bir düzelmeye olmakla birlikte bu infeksiyonlar özellikle bazı bölgelerimizde hala önemli bir sağlık sorunu olmaya devam etmektedir (4).

Çalışmamız retrospektif olarak yurdumuzun değişik bölgelerinden tedavi amacıyla gelen kardiyoloji hastalarındaki barsak parazitlerin durumunu ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

İstanbul Üniversitesi Kardiyoloji Enstitüsü Mikrobiyoloji Laboratuvarı’na hastanemiz klinik ve polikliniklerinden gönderilen 466 dışkı örneği parazitolojik olarak araştırılmıştır. İnceleme sırasında biri direkt (fizyolojik tuzlu su, lugol eriyiği olmak üzere) diğeri ise formol-eter çöktürme yöntemiyle aynı mater-

yalden hazırlanan preparatlar mikroskopta incelenmiştir. Klinik olarak helmint şüphesi olan olgular ise hem dışkı hem de selobantlı lam yöntemiyle karşılaştırılmalı olarak araştırılmıştır. Tedavi amacıyla parazit saptanan hastalara klinisyen tarafından anti-paraziter ilaçlar verilmiştir.

BULGULAR

İncelenen 466 dışkı örneğinin 248 (% 53.2)'i kadın, 218 (%46.8)'i erkek olup (Tablo 1), pozitiflik gösteren 41 (% 8.69) parazitli olgunun ise 19 (% 4.02)'ü erkek, 22 (% 4.67)'si kadın olarak belirlenmiştir.

Tablo 1.Dışkıları incelenen 466 hastaya ait hastanın cinsiyete göre dağılımı

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	248	53.2
Erkek	218	46.8
Toplam	466	100

Tablo 2. 41 dışkıının incelenme sonuçları ve cinsiyete göre dağılımı

Parazitler	Kadın		Erkek		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
G.intestinalis	14	3.00	14	3.0	28	6.00
E.vermicularis	2	0.40	3	0.6	5	1.00
T.saginata	4	0.85	0	0.0	4	0.85
Alumbricoides	1	0.21	1	0.21	2	0.42
T.trichiura	0	0.00	1	0.21	1	0.21
E.histolytica	1	0.21	0	0.00	1	0.21
Toplam	22	4.67	19	4.02	41	8.69

Bunların inceleme sonuçları ile cinsiyete göre dağılımları Tablo 2'de gösterilmiştir.

TARTIŞMA

Yurdumuzun değişik bölgelerinde halkımızın temizlik noksanlığı ve dışkıının kontrolsüz bir şekilde yayılmasıyla meydana gelen barsak protozoon ve hel-

mint infeksiyonları önemli bir sağlık sorunudur (4, 5). Bir çok virüs, bakteri, protozoon ve helmintlerin sebep olduğu hastalıkların insanlara bulaşmasına yol açan dışkı, çeşitli nedenlerle çevreye yayılan ve tamamen ortadan kaldırılması zor olan bir çıkarıcıdır. Dışkıların kontrol altına alınması ve özellikle dışkılanmadan sonraki temizlik çok önemlidir. Çevrenin sağlığa uygun olabilmesinde, dışkı ve öteki çıkarıcıların tehlikesiz hale getirilmesi, yeterli temiz su, besin havalandırma, vektörlerin yok edilmesi, ortamın temizlenmesi ev ve yerleşim yerlerinin sağlığa uygun olması gibi etmenleri sıralayabiliriz. Bir yerde dışkı tehlikesiz hale getirilemiyorsa, yeterli miktarda temiz su yoksa orada çevre sağlığından söz edilemez (4,5). Ülkemizin değişik bölgelerinde, sağlık kuruluşlarında, ilkokullarda, yetiştirme yurtlarında, ceza evlerinde ve buna benzer farklı toplumlarda barsak

parazitleri yönünden bir çok incelemeler yapılmıştır. Tablo 3'de görüldüğü gibi yapılan çalışmalarda, gerek parazitli hasta sayısı gerekse protozoon ve helmintlerin dağılımları arasında oldukça farklı sonuçlar alınmıştır.

Çalışmaların yapıldığı bölgelerin coğrafi özellikleri,

Tablo.3 1990-1999 yıllarında Türkiye'nin değişik yerlerinde yapılan dışkı parazitlerine ait bazı araştırma sonuçları

Araştırma	Hasta sayısı	Parazitli		A.lumbricoides		T.trichiura		G.intestinalis		Diğerleri	
		sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%	sayı	%
Unat ve ark.1990 Cumayarı ⁽⁴⁾	510	454	89.0	412	80.8	404	79.2	192	37.6	299	58.6
Durmaz ve ark. 1991 Malatya ⁽⁶⁾	523	143	27.3	27	5.5	17	3.3	31	5.9	40	7.7
Ay ve ark. 1992 Elazığ ⁽⁷⁾	475	263	55.4	5	1.0	-	-	73	15.3	360	75.6
Özbilgin ve ark. 1993 Kars ⁽⁸⁾	120	76	63.3	-	-	-	-	40	33.3	37	32.5
Koltaş ve ark. 1994 Adana ⁽⁹⁾	582	177	21.8	8	1.4	2	0.3	47	8.1	70	12.0
Ak ve ark. 1995. İzmir ⁽¹⁰⁾	207	46	22.2	1	0.5	3	1.4	6	2.9	27	13.0
Özcan ve ark.1997 Adana ⁽¹¹⁾	242	55	28.0	2	1.0	-	-	23	11.7	30	15.5
Alim ve ark. 1998 Sivas ⁽¹²⁾	544	250	46.4	28	5.1	22	4.0	5	9.2	150	27.8
Polat ve ark.1999 Silivri ⁽⁵⁾	1200	90	7.5	1	0.1	2	0.2	69	5.7	15	1.3

öre halkının gelenek, görenek temizlik ve beslenme alışkanlıkları toplumun eğitim, kültür ve ekonomik yapısı gibi faktörler barsak parazitlerinin yayılma ve bulaşmasını etkileyebildikleri için sonuçların birbirine uymaması doğaldır. Yapılan çeşitli araştırmalar yurdumuzda barsak parazitlerinin kırsal alanlardaki oranı %97'ye kadar çıkarken alt yapı koşullarının tam ve sosyo-ekonomik düzeyin yüksek olduğu bölgelerde bu oran % 1-2'ye düştüğünü bildirmişlerdir (2, 13, 14). Bizim çalışmamızda sanitasyon noksanlığının bir göstergesi kabul edilen *A. lumbricoides* iki (% 0.42), *T. trichiura* bir (% 0.21), *T. saginata* dört (% 0.85) temizlik noksanlığının göstergesi kabul edilen *G. intestinalis* 28 (% 6.0), *E. histolytica* bir (% 0.21) ve *E. vermicularis* beş hastada (% 1.0) bulunmuştur. bu oranların yurdumuzun diğer bölgelerinde tespit edilen oranlardan oldukça düşük olduğu saptanmıştır. Fakat burada birkaç noktayı açıklamanın daha da yararlı olacağı inancındayız. Çalışmaya alınan hastaların yurdumuzun değişik bölgelerinden gelmiş olduğunu, laboratuvarımızın rutin parazitolojik araştırmaların yapıldığı bir sisteme sahip olmadığı, hastaların bir kısmının ayaktan tedavi gördüğünü, parazit şüpheli durumlarda bile çoğu zaman tetkiklerin tekrar edilememesi, ayrıca yatan hastalarda ise cerrahi müdahale öncesi uygulanan rutin laksatif ilaçların ve yoğun bir şekilde uygulanan profllaktik tedavinin yapacağı olumsuz etkileri de gözardı etmemekte yarar vardır. Çalışmamızda önemsenmeyecek derecede az sayıdaki selobantlı lam örneği hariç tutulursa, genellikle dışkı örnekleri üzerinde çalışılmıştır. Pek çok araştırmacı kopro-parazitolojik incelemelerde direkt, selofanlı lam, konsantrasyon yöntemleri ve parazitolojik ELİSA yöntemlerinin uygulanabilirliği ile sonuçların duyarlılığını ve özgüllüğünün artırabileceğini vurgulamışlardır (15, 16).

Sonuç olarak, çoğunluğuyla alt yapısı henüz tamamlanmamış, sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri yurdumuzun pek çok bölgesinde farklılık gösteren bir ülkede, sanitasyon ve temizlik noksanlığı ile bulaşan barsak parazitlerinin sayısındaki düşük gibi görülen bu oran yurdumuz genelinde temizlik ve sağlık eğitimine verilen önemin ne ölçüde yetersiz olduğunu 21. yüzyıla girerken bir kez daha ortaya koymuştur.

KAYNAKLAR

- 1. Köksal F:** Parazitolojik tanıda ileri teknolojinin kullanılması. *T Parazitol Derg* 18:151 (1993).
- 2. Ayyıldız A, Keskinler D, Aktaş O, Çelebi S:** Atatürk Üniversitesi mikrobiyoloji laboratuvarına başvuran hastalarda barsak parazitlerinin dağılımı. *Türk Mikrobiyol Cem Derg* 27: 132 (1997).
- 2. Unat EK, Yücel A, Altaş K, Samastı M:** Unat'ın Tıp Parazitolojisi. İnsanın Ökaryonlu Parazitleri ve Bunlarla Oluşan Hastalıkları. 4. baskı. İst Cer Tıp Fak Yayın no: 162 İstanbul (1991).
- 4. Unat EK, Yücel A, Polat E, Çalısır B, Vural S, Türker M:** Cumayanı köyünde yapılan kopro-epidemiolojik araştırma sonuçlarının beş yıl öncekilerle karşılaştırılması. *T Parazitol Derg* 21: 273 (1997).
- 5. Polat E, Özdemir H, İsenkul R, Sağlam MG, Güney G, Şengül H, Aksın NE, Bilgehan H, Altaş K, Çalısır B, Akıncı DT:** Silivri ilçesi ve köylerindeki İlköğretim okullarındaki çocuklarda barsak parazitlerinin yayılışının belirlenmesi. *T Parazitol Derg* 4: 38 (2000).
- 6. Durmaz B, Durmaz R:** İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Mikrobiyoloji Laboratuvarına gelen 523 hastada barsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg* 15:61 (1991).
- 7. Ay S, Yılmaz M, Aşçı Z, Barlas H:** 475 dışkı ve selofan band örneğinin parazitolojik inceleme sonuçları. *Klimik Derg* 2:176 (1992).
- 8. Özbilgin A, Atambay M, Salı A:** Kars'ta barsak parazitleri üzerine bir araştırma. *T Parazitol Derg* 17:43 (1993).
- 9. Koltas S, Özcan K, Sadr YE:** Adana Yüzüncü Yıl İlkokulunda bağırsak parazitleri araştırması. *T Parazitol Derg* 18:456 (1994).
- 10. Ak M, Ok İ, Gürüz Y, Turgay N, Kırığı D, Özcel MA:** İzmir Şiriner Çocuk İslahevi hükümlü ve personeline barsak parazitlerinin araştırılması. *T Parazitol Derg* 19:X243 (1995).
- 11. Özcan K, Atılgan A, Kara H, Tanrıverdi S, Koltas S, Gözübüyük MR, Aras D, Çulha G:** Adana Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesinde bağırsak parazitlerinin dağılımı *T. Parazitol Derg* 2:163 (1997).
- 12. Alim A, Aktaş AD, Vural H, Aygan Ç, Kahraman Ö, Keşkek Z, Öztürk S:** Sivas çocuk yuvasında 6-12 yaş grubu çocuklarda bağırsak parazitlerinin dağılımı. *T Parazitol Derg* 3:268 (1998).
- 13. Saygı I:** Son 21 yılda barsak parazitleri ile ilgili olarak yapılan yayınların irdelenmesi. *T Parazitol Derg* 16:161 (1997).
- 14. Çetin ET, Anđ Ö, Töreci K:** Tıbbi Parazitoloji. 3. baskı s. 25 İst. Tıp Fak. Yayın no: 146 İstanbul (1995).
- 15. Büyükbaba Ö, Babaoğlu G, Katrancı H, Uyar A, Kırkoyun H, Büget E:** dışkı örneklerinde Entamoeba histolytica "Galactose-Inhitable-Adherence Protein (GIAP) antijeninin ELISA ile aranması ve sonuçların mikroskopi ile karşılaştırılması. *Klimik Derg* 10:57 (1997).
- 16. Büyükbaba Ö, Uyar A, Babaoğlu G, Katrancı H, Kırkoyun H, Büget E:** Dışkı örneklerinde Giardia intestinalis antijeninin ELISA ile araştırılması ve sonuçların mikroskopi ile karşılaştırılması. *Klimik Derg* 10:63 (1997).